

Praha 13.4.2005

10

**Celopopulační studie o zdravotním stavu a životním stylu obyvatel
v České republice - Charakteristika výběrového souboru**

*Sample Survey of the Health Status and Living Style of the Population
in the Czech Republic - Characteristics of respondents*

Souhrn

Aktuální informace o Celopopulační studii se zabývá podrobnou charakteristikou výběrového souboru respondentů a ověřením jeho reprezentativnosti z hlediska jednotlivých sledovaných charakteristik, tedy: věku, pohlaví, rodinného stavu, vzdělání, ekonomické aktivity a geografického rozložení.

Summary

Actual information about Sample Survey deals with detailed characteristic of respondents and verification of representative of sample according to watched characteristics: age, sex, marital status, education, economic position and geographic characteristics.

V této studii byly uskutečněny rozhovory s 3 526 respondenty ve věku 18 až 64 let z celé České republiky. Mezi celkovým počtem osob, které absolvovaly rozhovor, bylo 49,9 % žen a 50,1 % mužů. Reprezentativnost byla odvozena od základního souboru obyvatelstva České republiky ve věku od 18 do 64 let dle stavu k 1. 3. 2001, tedy podle dat ze Sčítání lidu, domů a bytů (dále jen SLDB). U většiny charakteristik bylo možné porovnat struktury obou souborů pro obyvatelstvo ve věku od 18 do 64 let.

Následující tabulky popisují základní demografické, socioekonomické a geografické struktury výběrového souboru, tj. rozdělení podle pohlaví, věku, rodinného stavu, vzdělání a geografického členění.

Pohlaví a věk

Z celkového počtu osob, které poskytly rozhovor, bylo 1 766 mužů a 1 760 žen, což představuje zastoupení 50,1 % resp. 49,9 %. Toto rozložení výběrového souboru zhruba odpovídá zastoupení mužů a žen v populaci podle údajů SLDB. Výběrový soubor je tedy z tohoto hlediska reprezentativní.

Rozložení respondentů podle věkových skupin se příliš neliší od rozložení celé populace. Určité odchylky byly zjištěny ve věkové skupině 25 až 34 a 35 až 44 let, kde byl podíl respondentů v souboru vyšší než jejich podíl v celkové populaci. Naopak podíl osob ve věkovém rozmezí 45 až 64 let byl v uvedeném šetření nižší než v celé populaci.

Na základě Chí-kvadrát testu bylo zjištěno, že rozložení respondentů do věkových skupin odpovídá rozložení celé populace podle věku a výběrový soubor lze podle tohoto aspektu považovat za reprezentativní (Chí-kvadrát test potvrdil reprezentativnost výběru podle věku u mužů i žen na 5% hladině významnosti).

Struktura výběrového souboru podle věku a pohlaví

Věková skupina	Muži				Ženy			
	celopopulační studie		SLDB	Studie/	celopopulační studie		SLDB	Studie/
	počet	%	%	SLDB	počet	%	%	SLDB
18 - 24	298	16,9	17,0	0,99	288	16,4	16,3	1,00
25 - 34	412	23,3	23,5	0,99	416	23,6	22,5	1,05
35 - 44	369	20,9	20,5	1,02	360	20,5	19,9	1,03
45 - 54	411	23,3	23,5	0,99	405	23,0	23,9	0,96
55 - 64	276	15,6	15,6	1,00	291	16,5	17,4	0,95
Celkem	1 766	50,1	50,0	1,00	1 760	49,9	50,0	1,00

Rodinný stav

Pro porovnání struktury výběrového souboru podle rodinného stavu bylo nutné údaje poněkud modifikovat, neboť ze SLDB je dostupné členění pouze do čtyř základních skupin. Kategorie „druh, družka“ byla proto sloučena s kategorií „svobodný(á)“. Do celopopulační studie bylo zahrnuto celkem 113 osob žijících v nesezdaném soužití, z toho 59 mužů a 54 žen.

Rozdělení respondentů ve výběrovém souboru do jisté míry kopíruje rozložení osob v celé populaci. Výraznější odchylky byly zaznamenány u ovdovělých, kde byl u obou pohlaví (zejména u mužů) zjištěn vyšší podíl osob než v obecné populaci, podobná byla situace i u skupiny osob rozvedených. Vyšší podíl svobodných respondentů v šetření, oproti celkové populaci, může být způsoben skutečností, že do kategorie „druh, družka“, kterou jsme k dosud svobodným osobám přiřadili, jsou zahrnuty nejen osoby svobodné, ale i rozvedené a ovdovělé. Nižší podíl byl zaznamenán u osob žijících v legitimním svazku, což jsou obvykle osoby v produktivním věku, tedy lidé časově zaneprázdnění v pracovním, ale i osobním životě, kde jsou vytíženi nároky rodiny, a tudíž obtížně zastizitelní.

Struktura výběrového souboru podle rodinného stavu

Rodinný stav	Muži				Ženy			
	celopopulační studie		SLDB	Studie/	celopopulační studie		SLDB	Studie/
	počet	%	%	SLDB	počet	%	%	SLDB
Svobodný(á)	618	35,0	30,6	1,14	475	27,0	20,7	1,30
Sezdaný(á)	864	48,9	58,1	0,84	872	49,5	61,9	0,80
Rozvedený(á)	220	12,5	9,6	1,30	277	15,7	11,7	1,34
Ovdovělý(á)	61	3,5	0,9	3,68	131	7,4	5,1	1,47
Nezjištěno	3	0,2	0,8	0,22	5	0,3	0,6	0,47

Vzdělání

Největší odchylky výběrového souboru od celkové populace v rozložení respondentů z hlediska vzdělání byly zjištěny u skupiny osob s vyšším odborným vzděláním a základním vzděláním. V případě respondentů s ukončeným vyšším odborným vzděláním je ovšem nutné zohlednit, že se jedná o poměrně malý soubor osob a vysoká odchylka může být ovlivněna malými čísly. Vyšší zastoupení respondentů se základním vzděláním souvisí pravděpodobně s neuskutečněnými rozhovory. Osoby které mají vyšší vzdělání vykonávají obvykle náročnější zaměstnání a z důvodů větší časové zaneprázdněnosti je menší pravděpodobnost, že budou zastiženy doma.

Struktura výběrového souboru podle vzdělání

Vzdělání	Muži				Ženy			
	celopopulační studie		SLDB %	Studie/ SLDB	celopopulační studie		SLDB %	Studie/ SLDB
	počet	%			počet	%		
Základní	441	25,0	11,3	2,21	378	21,5	19,3	1,11
Učňovské	709	40,1	49,0	0,82	616	35,0	33,6	1,04
Střední	402	22,8	27,2	0,84	534	30,3	36,8	0,83
Vyšší odborné	57	3,2	1,0	3,20	71	4,0	1,4	2,79
Vysokoškolské	157	8,9	11,5	0,78	161	9,1	8,8	1,04

Ekonomická aktivita

Pro srovnání struktury souboru respondentů s celkovou populací podle ekonomické aktivity bylo také nutné provést metodické úpravy. Ke kategorii „ostatní“ byly přiřazeny osoby na mateřské a rodičovské dovolené (lze se domnívat, že většina osob je doma s dítětem po dobu delší než 6 měsíců a pobírá tudíž rodičovský příspěvek), studenti, osoby v domácnosti a nezaměstnaní, kteří nejsou registrováni na úřadu práce, a tudíž nejsou považováni za osoby aktivně hledající zaměstnání.

Rozložení výběrového souboru respondentů bylo plně srovnatelné. Osoby jsou v obou srovnávaných souborech rozloženy přibližně stejně, výběrový soubor se od celé populace liší pouze vyšším zastoupením osob v kategorii ostatní, kam byli ovšem zařazeni i pracující studenti a důchodci a ženy na mateřské dovolené, kteří jsou obvykle zahrnuti do kategorie pracující, tedy zaměstnaní.

Struktura výběrového souboru podle ekonomické aktivity

Ekonomická aktivita	Muži				Ženy			
	celopopulační studie		SLDB %	Studie/ SLDB	celopopulační studie		SLDB %	Studie/ SLDB
	počet	%			počet	%		
Zaměstnaní	1 275	72,2	76,7	0,94	1 082	61,5	63,1	0,97
Nezaměstnaní	145	8,2	7,5	1,10	139	7,9	6,9	1,15
Důchodci	196	11,1	9,9	1,12	257	14,6	16,9	0,86
Ostatní	150	8,5	5,9	1,44	282	16,0	13,1	1,22

Geografické rozložení

Již při zadávání podmínek kvótního výběru byl stanoven požadavek reprezentativnosti z hlediska geografického rozložení, tedy podle geografické oblasti - krajů ČR. Podle aspektu regionální diferenciacce výběrového souboru byla prokázána reprezentativnost výběrového souboru respondentů.

Regionální rozložení respondentů se od struktury celkové populace příliš neliší. Výběrový soubor byl potvrzen jako reprezentativní u mužů i žen na 5% hladině významnosti. Nižší zastoupení respondentů v krajích Jihočeském a Ústeckém, a naopak vyšší podíl respondentů v regionech Plzeňském, Pardubickém a Olomouckém může souviset s výše uvedenými charakteristikami obyvatelstva, přičemž struktura obyvatelstva jednotlivých krajů se podle těchto charakteristik liší. Počty respondentů v jednotlivých krajích jsou však poměrně malé, což nám neumožňuje podrobnější zkoumání jednotlivých znaků v rámci regionů.

Struktura výběrového souboru podle geografického rozložení

Kraj	Muži				Ženy			
	celopopulační studie		SLDB %	Studie/ SLDB	celopopulační studie		SLDB %	Studie/ SLDB
	počet	%			počet	%		
Hl. m. Praha	200	11,3	11,3	1,01	205	11,6	11,9	0,98
Středočeský	202	11,4	11,1	1,03	203	11,5	10,9	1,06
Jihočeský	95	5,4	6,1	0,88	100	5,7	6,0	0,94
Plzeňský	107	6,1	5,4	1,12	103	5,9	5,4	1,09
Karlovarský	52	2,9	3,0	0,97	53	3,0	3,0	0,99
Ústecký	135	7,6	8,2	0,94	135	7,7	8,1	0,95
Liberecký	75	4,2	4,2	1,01	75	4,3	4,2	1,01
Královéhradecký	93	5,3	5,3	0,99	87	4,9	5,3	0,93
Pardubický	91	5,2	4,9	1,05	89	5,1	4,9	1,04
Vysočina	89	5,0	5,0	1,00	90	5,1	4,9	1,04
Jihomoravský	193	10,9	10,9	1,00	197	11,2	11,0	1,02
Olomoucký	114	6,5	6,2	1,04	112	6,4	6,2	1,02
Zlínský	100	5,7	5,8	0,98	96	5,5	5,8	0,95
Moravskoslezský	220	12,5	12,5	1,00	215	12,2	12,4	0,98
Česká republika	1 766	100,0	100,0	1,00	1 760	100,0	100,0	1,00

Ze srovnání výběrového souboru respondentů s obyvatelstvem České republiky vyplývá, že soubor je reprezentativní z hlediska věku, pohlaví a kraje. Určité odchylky byly zjištěny v rozložení podle rodinného stavu, vzdělání a ekonomické aktivity. Výraznější rozdíly v rozložení výběrového souboru podle některých sledovaných socioekonomických znaků mohou souviset s rozdílnou zastížitelností a ochotou respondentů aktivně se do studie zapojit.

Zdravotní stav populace, a tedy zdraví tělesné i duševní bylo jedním ze sledovaných tématických celků celopopulační studie. Ukazatel subjektivního pocitu zdraví nemusí vždy odpovídat skutečnému zdravotnímu stavu, ale může napovědět, jak určitá věková, vzdělanostní a pracovní skupina vnímá svůj zdravotní stav, zda má tendence jej zlehčovat, či ho naopak chápat jako závažnější.

Jako velmi dobré nebo dobré hodnotilo své zdraví 64,9 % mužů a 60,6 % žen, naopak špatně nebo velmi špatně se cítilo 7,6 % mužů a 8,8 % žen. Ostatní respondenti považovali svůj zdravotní stav za uspokojivý.

Struktura respondentů podle pocitu zdraví (v %)

Subjektivní zdraví	Muži		Ženy	
	počet	%	počet	%
Velmi dobré	394	22,3	331	18,8
Dobré	753	42,6	735	41,8
Uspokojivé	484	27,4	540	30,7
Špatné	115	6,5	137	7,8
Velmi špatné	20	1,1	17	1,0

Podrobnější informace o subjektivně vnímaném zdraví a o dalších aspektech fyzického a psychického zdraví výběrového souboru respondentů aktivně zapojených do šetření přinese následující aktuální informace.

Vypracovala: Mgr. Jana Brožová